

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Opatrovnictví dítěte

© Radovan Dávid, 2015

OBSAH

- Obecný úvod
  - Poručenství a opatrovnictví
  - Odlišnosti
- Opatrovnictví
  - Vymezení pojmu
  - Důvody pro jmenování opatrovníka
  - Osoba opatrovníka
  - Práva a povinnosti opatrovníka
  - Konkrétní příklady opatrovnictví v OZ

PRAMENY

■ Hmotněprávní

- zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

■ Procesní

- zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. Praha: C. H. Beck, 2015.
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Občanský zákoník. Rodinné právo. Praha: C. H. Beck, 2014.
- *Lavický, P. a kol.:* Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních. Praha: Wolters Kluwer, 2015.
- *Macela, M. a kol.:* Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

Opatrovnictví a poručenství

- Uplatní se v případě nutnosti ochrany zájmů nezletilých dětí ze strany jiných subjektů než rodičů
- Na základě rozhodnutí soudu
  - Když rodiče (z různých důvodů) nemohou vykonávat některá, resp. všechna práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti

Základní rozdíl mezi opatrovnictvím a poručenstvím

- Opatrovník vykonává pouze některá práva a povinnosti za rodiče
- Poručník vykonává práva a povinnosti namísto rodičů, protože dítě nemá žádného rodiče, který je nositelem rodičovské odpovědnosti, resp. by ji mohl vykonávat

Opatrovnictví

- S pojmem pracují jak hmotněprávní předpisy (občanský zákoník, zákon o sociálně-právní ochraně dětí), tak rovněž předpisy procesní (zákon o zvláštních řízeních soudních, občanský soudní řád, správní řád, zákon o sociálně-právní ochraně dětí)
- Opatrovník se podle § 943 občanského zákoníku jmenuje dítěti, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte, nebo je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon.

Ustanovení opatrovníka

- Rozhoduje o něm soud (usnesením)
- V rozhodnutí o jmenování opatrovníkem soud uvede zejména
  - proč je opatrovník jmenován,
  - zda a jak je omezena doba, po niž má funkci vykonávat,
  - jaká jsou jeho práva a povinnosti, a to i ve vztahu k dalším osobám,
  - zda k některému právnímu jednání potřebuje souhlas soudu,
  - zda a jak podává zprávy soudu,
  - zda má právo na náhradu všech nebo některých nákladů a právo na odměnu.

Kolizní opatrovník

- Opatrovník je dítěti jmenován tehdy, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé
  - Typicky střet zájmů mezi dítětem a rodičem, ale rovněž např. mezi více dětmi týchž rodičů
- Neproказuje se skutečný střet zájmů, rozhodující je jeho potenciální hrozba
- Je třeba rozlišit kolizního opatrovníka pro hmotněprávní jednání (§ 943 OZ) a kolizního opatrovníka pro soudní řízení (např. § 434, § 466 a násl. ZŘS)

Opatrovník pro nečinnost zákonného zástupce

- § 943 OZ uvádí, že opatrovník je dítěti jmenován také tehdy, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte.
- Důvody pro jmenování jsou subjektivní (*ad hoc*), nečinnost zákonného zástupce však musí dosahovat takové intenzity, aby skutečně bylo možné uvažovat o zásahu do zájmu dítěte.

Opatrovník pro jiné důvody

- Podle § 943 je opatrovník jmenován rovněž tehdy, je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu (*ad hoc*)
- Důvody jsou spíše objektivní, např. zdravotní komplikace zákonného zástupce, které však nezakládají důvody pozastavení rodičovské odpovědnosti, nýbrž pouze zastoupení pro některá právní jednání.

Opatrovník jmenovaný ze zákonem vymezených důvodů

- Občanský zákoník stanovuje nutnost jmenování opatrovníka v zákonem vymezených případech:
  - Při omezení rodičovské odpovědnosti, resp. jejího výkonu
  - K udělení souhlasu k osvojení za rodiče
  - K udělení souhlasu k osvojení za dítě
  - Řízení o osvojení
  - Správa jmění dítěte

Opatrovník při omezení rodičovské odpovědnosti, resp. jejího výkonu

- Podle § 878 odst. 3 OZ platí, že je-li rodičovská odpovědnost rodičů omezena nebo je-li omezen její výkon, jmenuje soud dítěti opatrovníka.
- Omezení rodičovské odpovědnosti a jejího výkonu upravuje § 870 OZ
  - V rozhodnutí soud přesně uvede, na která práva a povinnosti se omezení vztahuje
  - V tomto rozsahu vykonává práva a plní povinnosti jmenovaný opatrovník

Opatrovník k udělení souhlasu s osvojením za rodiče

- Ke jmenování opatrovníka pro udělení souhlasu s osvojením za rodiče dochází v řízení o osvojení, a to v těchto případech:
  - rozhodne-li soud, že k osvojení není třeba souhlasu obou rodičů (§ 821 odst. 2 OZ)
  - rodič byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení [§ 818 odst. 1 písm. a) OZ]
  - rodič není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout [§ 818 odst. 1 písm. b) OZ]
  - rodič se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti [§ 818 odst. 1 písm. c) OZ]

Opatrovník k udělení souhlasu s osvojením za dítě

- § 807 odst. 1 uvádí, že nedosáhlo-li dítě věku alespoň dvanácti let, dá jeho jménem souhlas s osvojením jeho opatrovník
- Opatrovníkem soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí
- Dříve než dá opatrovník souhlas, zjistí všechny rozhodné skutečnosti, které ho povedou k závěru, že osvojení bude v souladu se zájmy dítěte.

Opatrovník pro správu jmění dítěte

- Opatrovník pro správu jmění dítěte je jmenován podle § 948 a násl. OZ, a to jak z objektivních, tak subjektivních důvodů, jejichž společným znakem je ohrožení majetkových zájmů dítěte

- Mezi objektivní důvody lze řadit:
  - značný rozsah jmění dítěte
  - zvláštní povaha některých součástí jmění

- Mezi subjektivní důvody lze řadit:
  - nikoliv řádná péče o jmění dítěte ze strany rodičů
  - zneužívání jmění dítěte pro vlastní potřebu

Opatrovník pro správu jmění dítěte

- Další důvody pro jmenování opatrovníka pro správu jmění dítěte:
  - rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku rodiče (§ 901 odst. 1 OZ)
  - omezení rodiče v rodičovské odpovědnosti nebo jejím výkonu, neplní-li rodič správu jmění dítěte řádně

Osoba opatrovníka

- Soud jmenuje opatrovníkem
  - toho, koho naznačili rodiče, ledaže tato osoba opatrovnictví odmítne
  - některou z osob příbuzných nebo blízkých dítěti nebo jeho rodině, ledaže rodič takovou osobu výslovně vyloučil.
  - jiného vhodného člověka
  - orgán sociálně-právně ochrany dětí.

Náklady a odměna opatrovníka

- Náhrada nákladů spojených s opatrovnictvím dítěte je řešena přiznáním soudem
- Odměna se odvíjí od druhu a účelu opatrovnictví.
  - Zásadně se přiznává opatrovníkovi pro správu jmění.
  - Nepřiznává se orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Zánik a zrušení opatrovnictví

■ Absolutní zánik:

- Splněním účelu, provedením právního jednání, skončením řízení apod.
- Smrt dítěte
- Netrvá-li potřeba opatrovnictví

■ Relativní zánik:

- Zbavení funkce soudem pro nikoliv řádný výkon opatrovnictví, popř. pro nesouhlas opatrovníka s dalším pokračováním výkonu funkce